

บทที่ 6

บทสรุป

การเรียกร้องและกดดันให้นานาประเทศให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแก่ สหราชอาณาจักรตั้งแต่ปีพ.ศ.2527 จนถึงปัจจุบันนั้น กลุ่มที่มีบทบาทในการผลักดันนโยบายดังกล่าวก็คือ กลุ่มบริษัทข้ามชาตินั้นเอง โดยเรียกร้องให้รัฐอเมริกาดำเนินการใช้มาตรการกีดกันทางการค้า เป็นเครื่องมือในการกดดันและข่มขู่ ซึ่งได้แก่ การเพิกถอนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร(GSP) การตอบโต้ทางการค้าในหลาย ๆ กรณี เช่น การตั้งกำแพงภาษีในอัตราที่สูงเท่ากับความเสี่ยงภัยที่ สหราชอาณาจักรอาจเกิดจากประเทศอื่น ๆ ทำการค้าไม่เป็นธรรมกับสหราชอาณาจักร หรือละเอียดที่จะให้ความ คุ้มครองแก่ทรัพย์สินทางปัญญาของสหราชอาณาจักร เป็นต้น ซึ่งการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญานั้นมี ความหมายครอบคลุมในเรื่องลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายทางการค้า สำหรับประเทศ ไทยนั้นการเรียกร้องและกดดันจากสหรัฐานั้นได้ดำเนินอยู่ในช่วงพ.ศ. 2528-2535 โดยมีเรื่องสิทธิ บัตร เป็นประเด็นที่มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง ซึ่งกลุ่มบริษัทข้ามชาติและสหรัฐได้ ทำการเรียกร้องให้ประเทศไทยยอมรับการคุ้มครองสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยา อย่างไรก็ตามข้อเรียก ร้องของฝ่ายสหรัฐได้ขยายขอบเขตออกไปสู่สิ่งประดิษฐ์อื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะในสิ่งประดิษฐ์ที่ ประเทศไทยได้ยกเว้นการขอรับสิทธิบัตร ใน พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ได้แก่ อาหาร เครื่อง จักรกลที่ใช้ในการเกษตร พืชและสัตว์ หรือกรรมวิธีทางชีววิทยาในการผลิตพืชหรือสัตว์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต่างก็มีผลกระทบต่อการค้าทางชีวิตของประชาชนในประเทศทั้งสิ้น นอกจากนี้ ยังมีการเรียกร้องให้แก้ไขในประเด็นอื่น ๆ เช่น ขยายระยะเวลาการคุ้มครอง เปลี่ยนแปลง มาตรการเกี่ยวกับการบังคับใช้สิทธิที่มีลักษณะให้ผลประโยชน์แก่บริษัทข้ามชาติมากขึ้น

พฤติกรรมดังกล่าวของบริษัทข้ามชาติ สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจทางเศรษฐกิจ และอิทธิพลทางการเมืองได้เป็นอย่างดี ในขณะที่อำนาจทางเศรษฐกิจของบริษัทข้ามชาติปรากฏ อยู่ในลักษณะเด่นคือการเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยี การมีจำนวนและแหล่งเงินทุนจำนวน มหาศาล ส่วนทางด้านอิทธิพลทางการเมืองสะท้อนให้เห็นในลักษณะของการเข้าแทรกแซงและ ผลักดันระเบียบข้อบังคับที่เอื้อต่อการแสวงหากำไรของบริษัทข้ามชาติ ในกรณีการเรียกร้องและ กดดันให้ประเทศไทยแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรเพื่อยอมรับการคุ้มครองสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยา นั้น หมายถึงการที่บริษัทข้ามชาติได้พยายามใช้อิทธิพลเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทาง

เศรษฐกิจสังคมของนานาประเทศเพื่อผลประโยชน์ของตน การใช้สิทธิพลดั่งกล่าวของบรรษัทข้ามชาตินั้นยังได้รับความร่วมมือจากรัฐของประเทศบรรษัทข้ามชาติ องค์กระระหว่างประเทศ ซึ่งรวมเรียกโครงสร้างอำนาจเหล่านี้ว่า โครงสร้างอำนาจข้ามชาติ ซึ่งเป็นโครงสร้างอำนาจที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม สังคม ต่อประเทศโลกที่สามอย่างสำคัญ

อย่างไรก็ตามอิทธิพลของโครงสร้างอำนาจข้ามชาติ โดยเฉพาะบรรษัทข้ามชาตินั้นจะประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหนยังขึ้นอยู่กับสถานะและลักษณะของรัฐในประเทศโลกที่สามด้วย จากการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐไทยที่ดำเนินการแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรให้เป็นไปตามความต้องการของบรรษัทข้ามชาติและรัฐอเมริกานั้นจะเห็นได้ว่าเป็นเพราะโครงสร้างอำนาจนั่นเองที่ได้ประโยชน์จากลักษณะเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาส่งออกต่างประเทศสูง โดยใช้มาตรการทางการค้าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการกดดันให้ประเทศต่าง ๆ ยอมรับการคุ้มครองโดยเฉพาะสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยา

ซึ่งทางด้านรัฐไทยนั้นได้ให้ความสำคัญกับธุรกิจภาคการส่งออกเสมอมา ฉะนั้นจากการที่สหรัฐฯ ได้กดดันและข่มขู่ว่าจะตอบโต้ทางการค้าหากประเทศไทยยังคงไม่ให้การคุ้มครองผลิตภัณฑ์ยาของสหรัฐฯ ทำให้รัฐไทยมีท่าทีโอนอ่อนตามข้อเรียกร้องของสหรัฐฯ เกือบจะทันที เพราะเกรงว่ามาตรการตอบโต้ทางการค้านั้นจะทำให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มธุรกิจส่งออก นอกจากนั้น กลุ่มธุรกิจส่งออกของประเทศไทยก็มีลักษณะพึ่งพาส่งออกอเมริกาในสัดส่วนสูง ดังนั้นการยอมจำนนเช่นนี้ทางด้านรัฐไทยจึงมิได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาถึงผลกระทบจากการแก้ไข พ.ร.บ. สิทธิบัตร พ.ศ.2522 ในระยะยาว รวมทั้งศึกษาถึงลักษณะกฎหมายสิทธิบัตรที่มีลักษณะเป็นสากล

ส่วนทางด้านฝ่ายคัดค้านที่เป็นกลุ่มพลังทางสังคมกลุ่มต่าง ๆ ได้พยายามชี้แจงถึงความไม่เป็นธรรมและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการแก้ไขพ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ.2522 แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มพลังงานทางสังคมกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีพลังต่อรองทางการเมืองต่ำ ขาดโอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย หรืออาจจะมองได้อีกด้านหนึ่งก็คือมีการสกัดกันอย่างจงใจของรัฐ ทั้ง ๆ ที่การตัดสินใจเชิงนโยบายในเรื่องการคุ้มครองสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยานั้นมีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง

นอกจากนั้นแล้วการเปลี่ยนแปลงภาวะทางการเมืองที่ค่อนข้างบ่อยของประเทศไทย ทำให้การตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐไทยเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ไม่อาจจะบอกแนวโน้มได้ โดยรัฐบาลแต่ละคณะมีลักษณะเฉพาะตัวสูง เช่น รัฐบาลพลเอกชาติชายที่มีทีมที่ปรึกษา

นายกฯที่มีความคิดก้าวหน้า หรือรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุนที่คณะรัฐบาลประกอบไปด้วยตัวแทนจากภาคธุรกิจล้วน ๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามอิทธิพลของบรรษัทข้ามชาติจะยังคงไม่หยุดอยู่เท่านี้ เช่นเดียวกับบรรษัทข้ามชาติที่ยังคงต้องการผลักดันทางด้านนโยบายทั้งการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขกฎหมายเพื่อแสวงหากำไรให้แก่บรรษัทข้ามชาติต่อไป ในขณะที่รัฐไทยเองก็ต้องเร่งแก้ไขสถานการณ์ที่กลุ่มธุรกิจส่งออกของประเทศมีลักษณะที่ต้องพึ่งพาตลาดอเมริกาในสัดส่วนสูง นอกจากนั้นแล้วที่สำคัญก็คือ รัฐไทยต้องเปิดโอกาสการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มพลังทางสังคมในการตัดสินใจเชิงนโยบายมากขึ้น